

Veckans växt v. 36 2011

Sommaraster, *Callistephus chinensis* (L.) Nees

NordGens provodling 2011 av 12 sommarastrar.

Tolv vackra sommarastrar har i år odlats på NordGens odlingsfält. De har alla tagits fram av Evert Helmbring. Han arbetade på mitten av 1900-talet på danska fröfirman Ohlsens Enke. Kring 1970, köptes en del av företaget upp av Hammenhög och Helmbring fortsatte en tid i den skånska fröfirman. Hans specialitet var bland annat sommaraster, *Callistephus chinensis*. Helmbring är upphovsman till flera sorter och några av dem har NordGen bevarade i genbanken som frö. De flesta verkar idag inte finnas att få tag på i handeln.

Eftersom sorterna kom in till NordGen som frö utan annan information än sorternas namn har de i år odlats, studerats och fotograferats. Till god hjälp har en tidigare anställd på Hammenhögs fröfirma varit. Det är ibland ett riktigt detektivarbete att få reda på historien bakom äldre sorter, ofta har upphovspersonerna gått ur tiden och det är tyvärr också ofta fallet att mycket av dokumentationen om sorterna inte bevarats. Man får därför dels leta reda på personer som möjligen kan ha information, ofta enbart i personens minne, dels behöver man bläddra igenom gammal litteratur och gamla årgångar av frökataloger från förädlingsfirmorna. De gamla katalogerna, eller priskuranterna som de också kallas, är mycket värdefulla. Där står ofta sorterna beskrivna, man kan se när de släpptes på marknaden, hur de användes, och när de eventuellt plockades ur sortimentet och ersattes av andra sorter.

Sommarastern är ensam art inom sitt släkte (*Callistephus*) men tillhör den stora familjen asterväxter, *Asteraceae*. Den ettåriga örten har sitt ursprung i Asien, och både det latinska och det engelska namnet Chinese aster antyder den ursprungliga utbredningen. Det har världen över förädlats fram en mängd sorter - låga, halvhöga, höga med enkla blommor, pompomlika, och andra varianter däremellan. Färgerna är också varierande och ganska ofta starka, till exempel vitt, ljusgult, blått, rosa och mörkt purpur, med gul disk i mitten för de som inte är helt fyllda. De högre sorterna är perfekta snittblommor, man bryter lätt av de långa raka stjälkarna och blommorna har lång hållbarhet i vasen. De lägre buskigare sorterna kan också användas till snitt, man bryter då av hela plantan och får en hel bukett i handen på en gång. Som rabattväxt fugerar sommarastern också fint.

Ett problem man kan stöta på med sommaraster är att de kan angripas av plommonbladlusen som orsakar skador på de översta bladen vid blomman. Astersjuka kan också bli ett problem om man odlar sommaraster under många år på samma plats. Då får man till slut problem med svampsjukdomen som är en vissnesjuka (*Fusarium*), där delar av eller hela plantan vissnar. Smittan ligger kvar i jorden under flera år, och kan även smitta genom frö. Därför ska man ta frö från friska kulturer och årligen byta plats för sina astrar, och helst inte ha dem på samma plats förrän efter 4-5 år. Det finns sorter som är mer eller mindre resistent mot astersjukan.

Sorten 'Carmen'

Sorterna som NordGen har i genbanken är Ambria Creme, Bellona, Carmen, Pompon Rosa, Pompon Scharlakan, Revelj, Rodana, Salome Blå, Salome Rosa, Salome Tagel, Salome Vit och Stratos. Det återstår nu lite mer detektivarbete för att ta reda på bland annat när de släpptes på marknaden och hur länge de såldes. Fler sorter av sommaraster och många andra blomster har förädlats fram i Norden men mycket tyder på att de flesta av dem som inte finns på marknaden idag har gått förlorade. Finns det någon som har andra besked så tar vi tacksamt emot tips!

Text och foto: Lena Ansebo, NordGen

Referenser:

- Stig Ekström, tidigare anställd på Hammenhög
- Växtskydd i trädgården. Av Maj-Lis Pettersson och Ingrid Åkesson, LTs förslag, 1998 (reviderade utgåvan 2003), ISBN 91-27-35454-7
- Svensk KulturväxtDatabas (SKUD), <http://www.skud.se>, 2011-09-05.